

Adquisicions de la col·lecció Vives, de Madrid ⁽¹⁾

Vasos de l'especie de Ciempozuelos. — La col·lecció del professor D. Antoni Vives Escudero, de Madrid, s'ha enriquit amb dos interessants exemplars de ceràmica de Ciempozuelos, ben datada

Fig. 147. — Vasos de l'especie de Ciempozuelos, de la col·lecció Vives

a l'època de l'eneolític, pels objectes de coure trobats en aquesta necròpolis i per la seva semblança amb la de Palmella, Carmona i Los Millares ⁽²⁾.

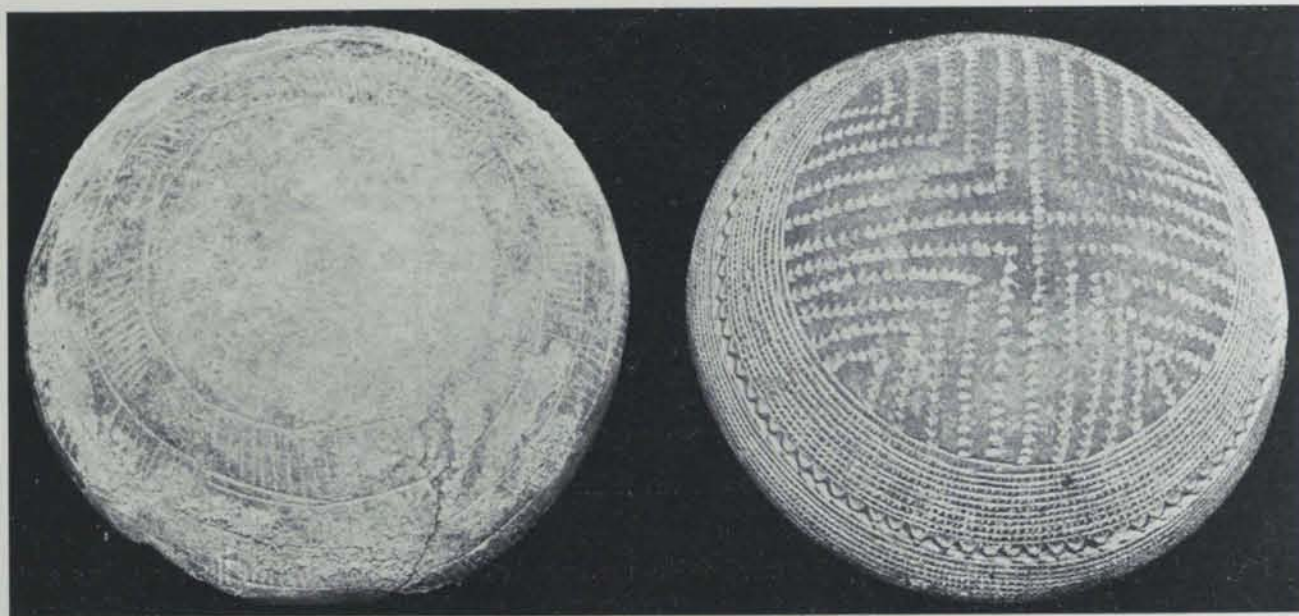

Fig. 148. — Decoració exterior del fons dels vasos de l'especie de Ciempozuelos, de la col·lecció Vives

(1) El professor Vives ens ha permès, amablement, publicar les següents notes, atenció per la qual li restem vivament agraïts.

(2) Vgl. Hubert Schmidt, *Zur Vorgeschichte Spaniens*, *Zeitschrift für Ethnologie*, 1913, ps. 238 i seg., i *Der Bronzezeit von Canena*, *Prähistorische Zeitschrift*, 1909, ps. 113 i seg.

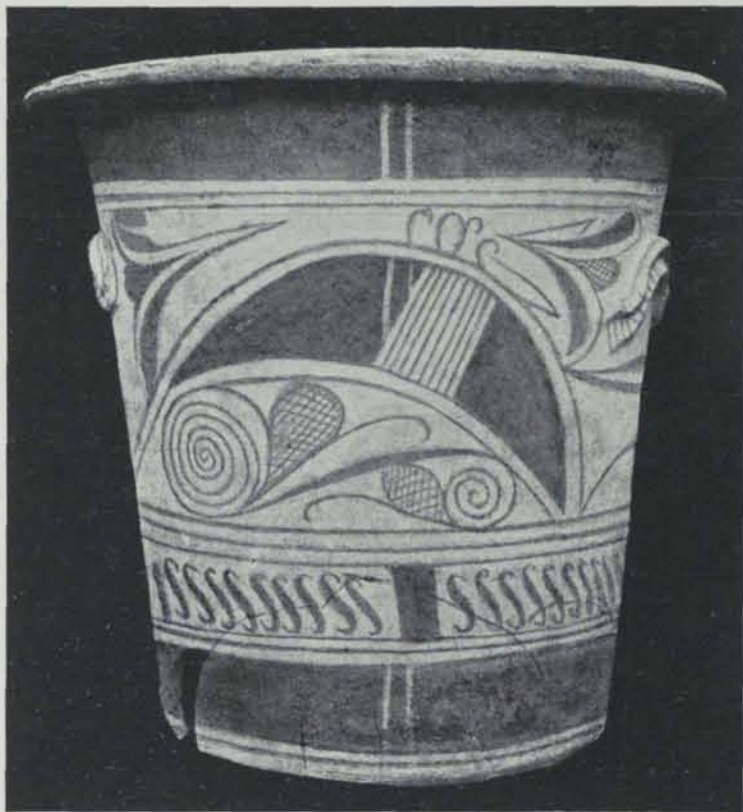

Fig. 149. — Vas ibèric de la col·lecció Vives

Aquests vasos són: una escudella, de forma de casquet esfèric, procedent d'Algodor (Toledo) (fig. 147, ²) i un vas campaniforme trobat a Vallecas (Madrid), (fig. 147, ¹) sense que es coneguin les circumstàncies de les troballes.

L'escudella és feta a mà, de fang rogenç, ben polit per dintre i per fora i de parets molt gruixudes. Té de diàmetre 14'50 cm. i 6'50 cm. d'alt. La superfície exterior del vas està ornamentada amb dibuixos incisos que mostren restes d'incrustació blanca, disposats en zones concèntriques; l'espai circular del fons del vas està dividit, per dos meridians perpendiculars, en quatre parts omplertes pels següents temes: junt a la vora del vas, un zic-zac, incís profundament amb un punxó; després unes línies paral·leles horitzontals, incises molt superficialment i creuades per altres verticals; aquestes línies no són paral·leles regularment, i en el fons de les incisions es noten unes petites elevacions denticulars, com executades amb una rodeta dentada (¹). Segueix un zic-zac format per incisions profundes, triangulars, encarades, entre les quals hi

ha una cinta també en zic-zac. A l'última zona, es repeteixen les paral·leles verticals i horitzontals creuades; tant la creu com els angles rectes que conté, estan incisos molt superficialment, a més, a aquestes incisions se'n sobreposen altres de triangulars.

La forma de casquet esfèric, és la més elemental de tota aquesta espècie de ceràmica i, a la mateixa regió d'Espanya, es troba ja a Ciempozuelos (Madrid) i a Burujón (Toledo) (²).

Fig. 150. — Decoració del vas ibèric de la col·lecció Vives

El vas de Vallecas (fig. 147, ¹), del qual falta un tros bastant gran, des de la vora fins a quasi arribar al fons, és també fet a mà i de fang i tècnica molt semblants. Amida 15 cm. d'alt per 16 de diàmetre màxim. Té la forma de campana, característica d'aquesta espècie de vasos (també impropriament nomenats caliciformes), amb l'estrangulació de la paret aproximadament a la meitat

(1) Per a detalls d'aquesta tècnica, veure H. Schmidt, *Zur Vorgeschichte Spaniens*, p. 242 i seg.

(2) Per la de Ciempozuelos, vegeu H. Schmidt, lloc citat. Per la de Burujón, vegeu Conde de Cedillo, *Catino prehistórico de Burujón* (provincia de Toledo), *Boletín de la Real Academia de la Historia*, L, 1907, ps. 463 i seg.

del vas i poc accentuada. L'ornamentació és incisa superficialment, probablement amb una rodeta dentada, i és difícil dir si tenia incrustació de pasta blanca, perquè per tota la superfície del vas es troben restes de calç, provinents del terreny en què estigué enterrat. Aquesta ornamentació té l'aspecte d'un escaquer i està feta dividint primer el vas en zones horitzontals, fins a deixar solament un espai circular lliure, sense ornaments, i creuant després aquelles zones amb altres verticals; els quadrats així formats s'omplen alternativament amb línies paral·leles, incises de la manera indicada.

Ceràmica ibèrica procedent del SE. d'Espanya. — El professor Vives ha adquirit per compra, sense poder-ne averiguar exactament la procedència (probablement el SE. de la península), quatre vasos ibèrics, tres d'ells pintats, molt ben fets, a torn, i de fang rosat.

El primer vas és una urna cineraria (figura 149), de 30 cm. d'alt per 30 de diàmetre de la boca, amb dues nanses completament adherides a les parets, i de forma cilíndrica. Té pintat, a la vora plana perpendicular a les parets, el tema nomenat dents de llop. A les parets l'ornamentació, consistent en rosetes i espirals combinades (fig. 150), està tancada per dues amples faixes roges i dividida en dues parts per una faixa vertical que té una serie de SS paral·leles verticals.

El segon vas (fig. 151), de 35'5 cm. d'alt per 16'5 de diàmetre màxim de la panxa i 9'5 del d'obertura de la boca, és en forma de gerro, amb la nansa dividida en tres cordons. A la vora de la boca té pintat el tema de les dents de llop; al coll, una serie de línies paral·leles discontinues horitzontals. A la part superior de la panxa, un cap de l'animal típic de la regió del SE., i a ambdós costats combina-

Fig. 151. — Gerro ibèric, de la col·lecció Vives

Fig. 152. — Decoració del gerro ibèric, de la col·lecció Vives

cions del motiu mixte d'espiral i roseta (figura 152). A la part mitja de la panxa té una zona amb una serie de SS paral·leles.

El tercer vas, de 14 cm. d'alt per 18'50 de diàmetre de la boca, té sols una faixa pintada de SS paral·leles que tanquen, tant per dalt com per baix, varies faixes estretes de color (fig. 153).

Finalment, acompanyava aquests vasos un de petit, doble i llis, amb una nança elevada, de 8 cm. d'altura màxima (del pla del solament fins a la part més alta de la nansa) i de 10'50 de diàmetre màxim (de part a part dels dos vasets) (fig. 154).

Fig. 153. — Vas ibèric, de la col·lecció Vives

ment, per canvi amb aquest últim, ha adquirit el Sr. Vives un vas més, procedent d'aquell lot. Creiem interessant, per no haver-se fet encara, publicar una breu notícia de tots els vasos, que probablement vénen del saqueig d'alguna necròpolis.

El vas novament adquirit (fig. 155. ¹) és de forma quasi esfèrica, amb la vora sortida, fet a torn, de fang fi de color rosat clar i amb decoracions de línies ondulades paral·leles i semicercles concèntrics, distribuïts en zones. Té 25 cm. d'alt per 30 de diàmetre màxim i 16 de l'obertura de la boca.

Els vasos que ja posseïa el Sr. Vives són els següents: un de tècnica, forma i dimensions quasi iguals a l'anterior (fig. 155. ²), però amb senzilles faixes de color horitzontals i paral·leles, pintades també d'un color vermell vinós. Un vas petit (7 cm.

Aquests vasos s'agrupen naturalment amb alguns altres de la regió del SE. d'Espanya (especialment amb els d'Archena, del Museu de Barcelona, publicats pel professor P. Paris) ⁽¹⁾ i són exemplars típics d'aquesta mena, que en la ceràmica ibèrica forma una varietat local característica. En quant a llur cronologia, amb tot i ésser impossible calcular una data concreta, es pot afirmar que són posteriors al segle V abans de J.-C. i anteriors a l'època romana ⁽²⁾.

Ceràmica ibèrica andalusa. — El senyor Vives tenia ja uns quants vasos ibèrics procedents dels voltants de Cazorla (Jaén) i que formaven un lot adquirit conjuntament per ell i el professor D. Manuel Gómez Moreno. Recent-

Fig. 154

Vas doble, de la col·lecció Vives

Fig. 155. — Ceràmica ibèrica andalusa, de la col·lecció Vives

(1) Vegi's P. Paris, *Quelques vases ibériques inédits* (Musée municipal de Barcelone et Musée du Louvre). ANUARI DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, 1907, ps. 76 i seg.

(2) Vegi's l'aplec i característiques del material d'aquesta regió i el fonament de les seves dates extremes, a P. Bosch Gimpera, *Zur Frage der iberischen Keramik*, *Memnon. Zeitschrift für die Kunst- und Kulturgeschichte des alten Orients*, 1913, ps. 168 i seg. i ps. 176 i seg.

d'alt per 8 de diàmetre màxim) de forma i fang semblant i envernissat tot ell de color de xacolata (fig. 156, 3). Aquesta tècnica sembla ésser una particularitat que no es troba més que a la ceràmica ibèrica de la província de Jaén (1). Dos plats fondos de fang rosat més pujat (fig. 156, 1, 2), amb tres faixes de línies concèntriques, pintades a l'interior. L'un té 5'5 cm. d'alt per 18 de diàmetre, i l'altre 5 cm. d'alt per 13'5 de diàmetre.

D'aquest lot resten encara, a la col·lecció del professor Gómez Moreno, a Madrid, els següents vasos:

Un vas de forma quasi esfèrica, com els anteriors de la col·lecció Vives, de fang rosat, amb cintes de línies paral·leles que segueixen horitzontalment la panxa del vas (9 cm. d'alt per 12 de diàmetre màxim i 9'5 de diàmetre de la boca). Un altre més petit, de la mateixa forma i envernissat de color de xacolata, com el citat abans (5'7 cm. d'alt per 7'7 de diàmetre màxim). Un plat fondo (6'7 cm. d'alt per 15 de diàmetre), de forma semblant als del Sr. Vives, de fang rosat, amb dues faixes de línies concèntriques, a l'interior, i una petita espiral, al fons.

Fig. 157. — Guissona, Col·lecció Camps. Ceràmica de la Malesa

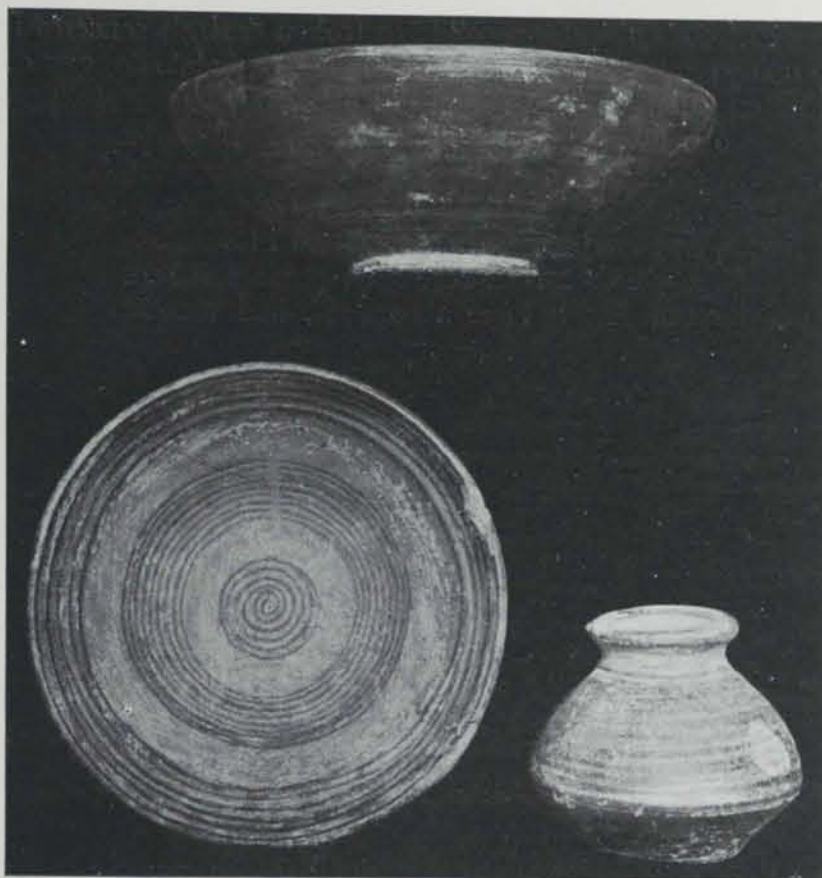

Fig. 156. — Ceràmica ibèrica andalusa, de la col·lecció Vives

Finalment, un plat més pla (25 cm. de diàmetre per 3'8 d'alt), envernissat de color vermell fosc.

Per a aquesta ceràmica és impossible calcular per ara la data més exactament del que havem fet per als vasos anteriors, de la regió del SE. d'Espanya; però cal posar-la potser més aprop de la dominació romana. Són una mostra típica de la ceràmica ibèrica d'Andalusia, més pobre d'ornaments que la del SE.

— P. BOSCH GIMPERA.

La col·lecció Camps, a Guissona

El metge de Guissona, D. Eduard Camps i Cava, i el registrador de la Propietat, D. Joaquim Cava i Miralbell, han format, amb gran zel, una col·lecció arqueològica a Guissona, recollint quants objectes es troben per la comarca. D'una comunicació rebuda dels esmentats senyors extractem el que segueix:

(1) Vegi's Bosch, lloc citat, p. 171.